

підкреслює їхню незалежність і відмову від підкорення: “*But I don’t want comfort. I want God, I want poetry, I want real danger, I want freedom, I want goodness. I want sin*” [1, с. 163].

Ці гендерні стратегії в мовленні не лише відображають внутрішні переживання персонажів, а й допомагають створити атмосферу соціальної нерівності та боротьби за індивідуальність.

Таким чином, мова персонажів у романі відображає їхній соціальний статус, гендерні ролі та взаємодію з соціокультурним середовищем. Мовні варіації вказують на різницю між соціальними групами і служать інструментом для виявлення цінностей, що домінують у світі роману, а також для демонстрації конфліктів між індивідуальністю та соціальною системою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Huxley, Aldous. *Brave New World*. London: Chatto & Windus, 1932.
2. Simpson, Paul. *Stylistics: A Resource Book for Students*. London: Routledge, 2004.
3. Wardhaugh, R. *An Introduction to Sociolinguistics*. Oxford: Blackwell Publishing, 2010. URL: https://www.academia.edu/31761449/An_Introduction_to_Sociolinguistics

Трушковська А.Д.

здобувач другого рівня вищої освіти,

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент Бондарчук О.Ю.

ПОНЯТТЄВИЙ СКЛАДНИК КОНЦЕПТУ "STAMMTISCH" У НІМЕЦЬКІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРІ

Під впливом певного національного світобачення, архетипних уявлень, культурно-історичного досвіду народу формується ментальний образ світу, основою якого є система базових для кожного народу концептів [1, с. 24]. Концептуальні дослідження мовних явищ є важливим інструментом для глибшого розуміння культури та менталітету носіїв мови, оскільки концепти відображають специфічні уявлення про світ, притаманні певній лінгвокультурі.

Об’єктом цього дослідження є концепт “Stammtisch” у німецькій лінгвокультурі, а **предметом** – поняттєвий складник обраного концепту. Відповідно, **метою роботи** є розглянути та описати поняттєвий складник концепту “Stammtisch” у німецькій лінгвокультурі.

З погляду когнітивної лінгвістики та психології концепт – “це одиниця ментальності, свідомості, пам’яті, якою оперує людина в процесі мислення та за допомогою якої здійснюється, зберігається та відображається зміст досвіду та знань”; із погляду лінгвокультурології – “це одиниця, яка виражає етнонаціональну специфіку та вербалізується в словах, фразеологізмах та інших мовних засобах” [2, с. 70]. У структурі концепту виокремлюють три складники: поняттєвий, образний та оцінний. Предметом дослідження цієї роботи є саме

поняттєвий складник концепту, що є його мовною фіксацією, позначенням, іменем, знаковою структурою, дефініцією [3, с. 74]. Алгоритм дослідження поняттєвого складника концепту “*Stammtisch*” складається з трьох етапів: етимологічний аналіз, аналіз словникових дефініцій та аналіз синонімів.

Термін *Stammtisch* існує з кінця XVIII століття. Тоді городяни регулярно збиралися на товариські зустрічі в заїжджих дворах, винних домах і кав’ярнях. У сільській місцевості та невеликих громадах членство за столом завсідників було пов’язане з вищим соціальним статусом. Аж до другої половини XX століття “сільський стіл для постійних гостей” складався здебільшого з поважних осіб, як-от мер, лікар, аптекар, учитель, лісник, заможні фермери, а також були окремі столи для художників і письменників [10].

На сьогодні збори завсідників уже не прив’язані до соціального статусу. Основну увагу зосереджено на знайомстві, об’єднанні в колі близьких людей, обміні спільними інтересами й захопленнями [8]. Тому можна твердити, що такі зібрання набули більш фамільярного та інтимного характеру. З лінгвістичного ж погляду цей процес характеризуємо як розширення лексичного значення одиниці: від вузького “столу/зборів для поважних осіб” до ширшого “столу/зібрань для найближчих друзів, родичів, колег, однокласників тощо”.

Німецька лексема *Stammtisch* є складною сполукою, що складається з двох слів *Stamm* (сучасн. знач. 1) “основа (слова)”; 2) “стовбур, колода”; 3) “плем’я, рід, коліно”) і *Tisch* (“стіл”). Лексема *Stamm* походить від протогерманського *stamniz* зі значенням “стовбур”, яке, зі свого боку, бере початок із протоіндоевропейського кореня *sta-* зі значенням “стояти, міцно закріпитися, залишатися непохитним”. Значення “плем’я, рід” уперше було зафіксовано в 1530-х роках. Лексема *Tisch* походить від латинського слова *discus*, що спочатку означало “миска, блюдо, тарілка” (“*Schüssel, Gericht, Platte*”), а згодом, у середньолатинській мові, набуло значення – “стіл, парта, трибуна” (“*Tisch, Schreibtisch, Podium*”). Латинське слово, зі свого боку, бере початок із грецького *diskos* – “диск (для метання)” (“*Scheibe, Wurfscheibe*”) [9]. Отож можна прослідкувати появу сучасного значення *Stammtisch* – “стіл для постійних гостей (у кафе, ресторані тощо); компанія завсідників; зібрання завсідників” [4, с. 572].

Перейдемо до аналізу словникових дефініцій. За допомогою п’яти онлайн-та двох паперових тлумачних словників [5; 6; 7; 11; 12; 13; 14] виокремлено чотири значення концепту *Stammtisch*, які становлять його денотат (таблиця 1):

1. “стіл для постійних гостей, відвідувачів, завсідників (у кафе, ресторані тощо)” – “(*meist größerer*) *der immer gleiche (reservierte) Tisch in einer Gaststätte, an dem sich bestimmte Stammgäste regelmäßig zusammenfinden*” [7; 11];

2. “компанія завсідників, постійних гостей” – “*sich regelmäßig an demselben Tisch in einer Gaststätte versammelnder Kreis von Personen*” [7];

3. “зустріч, збори завсідників” – “*regelmäßiges Zusammenkommen, Sichtreffen eines Kreises von Stammgästen am Stammtisch*” [5; 6];

4. “година/день, коли гості, постійні відвідувачі збираються за столом для завсідників” – “(*umgangssprach.*) *Tag und Stunde, an dem sich die Stammgäste um den Stammtisch zusammenfinden*” [7]; “*der Tag, an dem dieser Kreis sich trifft*” [13].

Таблиця 1

Аналіз словникових дефініцій концепту *Stammtisch*

№		W5	W6	W7	W11	W12	W13	W14
1	Tisch in einer Gaststätte, an dem sich bestimmte Stammgäste regelmäßig zusammenfinden	+	+	+	+	+	+	+
2	sich regelmäßig an demselben Tisch in einer Gaststätte versammelnder Kreis von Personen	+	+	+	+	+	+	+
3	regelmäßiges Zusammenkommen, Sichtreffen eines Kreises von Stammgästen am Stammtisch	+	+	-	-	-	-	+
4	Tag und Stunde, an dem sich die Stammgäste um den Stammtisch zusammenfinden	-	-	+	-	-	+	-

Отже, виділяємо такі семантичні ознаки лексеми *Stammtisch* на основі аналізу словникових дефініцій: частотність (*regelmäßig*); дія або процес (*zusammenfinden, zusammenkommen, sich treffen, versammeln*); суб'єктність (*Stammgäste, Kreis von Personen, Gruppe von Personen*); локалізація (*Gaststätte, Gastraum, Gasthaus, Lokal*); форма прояву (*Treffen, Zusammenkommen*).

До найближчих синонімів лексеми *Stammtisch* належать: **Stammtischrunde** (“компанія, товариство завсідників” – тут і далі укр. переклади Т.А.); **Tafelrunde** (“товариство за столом”); **Freundeskreis** (“коло друзів”); **Trinkgesellschaft** (“компанія, товариство тутешніх”); **Trinkrunde** (“товариство тутешніх”) [7]. Окрім того, завдяки особливостям словотвору німецької мови проаналізовано такі похідні лексичні одиниці, частотність вживання яких на сьогодні, однак, є низькою з огляду на статистику в лексикографічних джерелах:

– **Stammtischbruder** – “постійний відвідувач, постійний учасник зібрань завсідників” (“*umgangssprach.: Mann, der zu einem Stammtisch gehört*”); **Stammtischschwester** – “постійна відвідувачка, постійна учасниця зібрань завсідників” (“*umgangssprach.: Frau, die zu einem Stammtisch gehört*”) [7];

– **Stammtischpolitik** – “непрофесійна політична дискусія за столом завсідників” (“*abwertend: naive politische Diskussion; unqualifiziertes, unsachliches Politisieren am Stammtisch*”); **Stammtischpolitiker** – “учасник такої дискусії” (“*männliche Person, die Stammtischpolitik treibt*”); **Stammtischpolitikerin** – “учасниця такої дискусії” (“*weibliche Person, die Stammtischpolitik treibt*”) [7];

– **Stammtischniveau** – “ступінь залученості, активність у розмовах за столом завсідників” (“*Grad des Engagements und/oder Wissens bei Unterhaltungen in einer Stammtischrunde*”) [14]; **Stammtischparole** – “гасло, слоган товариства завсідників”; **Stammtischstrategie** – “головний, керівник товариства завсідників; той, хто очолює дискусію”; **Stammtischweisheit** – “майстерність, мудрість, продемонстрована за столом завсідників” [7];

– **Stammtischkneipe** – “паб завсідників, постійних відвідувачів” [7].

Висновки. Отже, поняттєвий складник концепту *Stammtisch* містить чотири основні значення: 1) “стіл для постійних гостей, завсідників”; 2) “компанія, група завсідників”; 3) “зустріч, збори завсідників”; 4) “година/день зібрання завсідників”. Етимологічний аналіз концепту дав змогу простежити лінгвістичний процес розширення лексичного значення від “*столу/зборів для поважних осіб*” у XVIII-XX століттях до “*столу/зібрань найближчих друзів, родичів, колег, однокласників тощо*” із кінця XX століття й дотепер.

ЛІТЕРАТУРА

1. Башук Н.П. Концепт “РОБОТА/ARBEIT” в українській та німецькій лінгвокультурах. *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвуз. збірник наук. праць молодих вчених Дрогобицького держ. педаг. уні-ту імені Івана Франка*. Дрогобич : Видавничий дім “Гельветика”, 2022. Вип. 48, Том 3. С. 23–29.
2. Манакін В.М. Мова і міжкультурна комунікація : навч. посіб. Київ : ВЦ “Академія”, 2012. 288 с.
3. Матіяш-Гнедюк І.М. Аналіз понятійного складника структури концепту family (діахронний аспект). *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород : Видавничий дім “Гельветика”, 2018. Т. 1, Вип. 5. С. 73–77.
4. Мюллер В. Великий німецько-український словник: близько 170 000 слів та словосполучень. 3-тє вид., випр. та доп. Київ : Чум. Шлях, 2008. 792 с.
5. Duden. Deutsches Universalwörterbuch. URL: <http://www.duden.de/> (дата звернення: 27.09.2024).
6. Duden. Deutsches Universalwörterbuch. Mannheim : Mannheimer Morgen Großdruckerei und Verlag GmbH, 1989. 1816 p.
7. DWDS – Digitales Wörterbuch der Deutschen Sprache. URL: <http://www.dwds.de/> (дата звернення: 27.09.2024).
8. Lesting S. Erfolgreich einen Stammtisch Gründen. Wermelskirchen : Lesting Media, 2019. 92 p.
9. Online Etymology Dictionary. URL: <https://www.etymonline.com/> (дата звернення: 28.09.2024).
10. Schneider G., Toyka-Seid C. Das junge Politik-Lexikon: Stammtisch. *Die Bundeszentrale für Politische Bildung*. URL: <https://www.bpb.de/kurzknapp/lexika/das-junge-politik-lexikon/321185/stammtisch/> (дата звернення: 29.09.2024).
11. The Free Dictionary by Farlex. URL: <https://de.thefreedictionary.com/> (дата звернення: 28.09.2024).
12. Uni Leipzig: Wortschatz-Portal. URL: <https://corpora.uni-leipzig.de/de> (дата звернення: 28.09.2024).
13. Wahrig Deutsches Wörterbuch / comp. by G. Wahrig. München : Bertelsmann Lexikon Verlag, 2002. 1452 p.
14. Wiktionary. Das Freie Wörterbuch. URL: <https://de.wiktionary.org/wiki/> (дата звернення: 28.09.2024).